

Trabzon Merkez İlçedeki İlkokulların Özel Alt Sınıflarında Okuyan Zihinsel Özürlü Çocukların Bazı Davranış Özellikleri

Mehmet BEKAROĞLU
Nafiz ULUUTKU
Sema TANRIÖVER
Nihat SARAÇ

BEHA VIORAL PROBLEMS IN
THE MENTALLY RETARDED CHILDREN

KTÜ Tıp Fak. Psikiyatri Anabilim Dalı Çalışması.
KTÜ Tıp Fak. Psikiyatri Anabilim Dalı

Geliş Tarihi 25 Haziran 1988

ÖZET

Bu çalışmada, Trabzon Merkez ilçedeki ilkokulların özel alt sınıflarında eğitim ve öğretim gören 87 zihinsel özürlü çocuğun bazı davranış özellikleri, aynı okulların normal sınıflarından seçilen, cins ve yaşları çalışma gruplarına uyan 64 normal zekalı çocuğun davranışları ile karşılaştırıldı. Kaynaklarla tartışılan bulgularımıza göre, neurotik bozukluklar, antisosyal davranışlar ve konuşma bozuklukları anlamlı olarak zihinsel özürlü çocuklarda fazlaydı. Yine, istatistik açıdan önemli olmasa bile, psikotik bozukluklar ve doğuştan olan organik bozukluklar da zihinsel özürlü çocuklarda daha çok görülmekteydi.

Anahtar Kelimeler: Geri zekâlılık, davranış bozuklukları.

T Kİ Tıp BM Ara» Dergisi C.7. S.1, 1989, 73-76

SUMMARY

In this study, some behavioral problems of the 87 mentally retarded children being educated in special classes of primary schools in Trabzon city center were compared with 64 mentally normal children being educated in normal classes of the same schools. Both of the groups showed that there 'were more behavioral problems in mentally retarded children compare to normal children.

Key Words: Mentally retardation, behavioral problem*.

T J Research Med Sci v.7, N.1, 1989, 73-76

GİRİŞ VE AMAÇ

Birçok araştırmacı tarafından zihinsel özürü olan kişilerin oranının genel nüfusunun < 2-3 olduğu kabul edilmektedir (1, 2, 3, 4). Sağlıklı istatistiklerin tutulduğu batı ülkelerinde zekâ özürlülerin %80'inin sınır ya da hafif zekâ geriliği grubuna girdiği bilinmektedir (4, 5). Yine araştırmalar 1g'leri 50-70 arasında değişen bu çocukların büyük bir kısmının özel eğitim ve rehberlik hizmetleri ile ilkokul beşinci sınıf düzeyine ulaşabileceklerini göstermektedir (5, 6). Bu da zihinsel özürlü çocuğun aileye yük olmaktan çıkması hatta üretici olup topluma katkıda bulunması anlamına gelir.

Zihinsel özürlü çocuk, zihni gelişiminde gelişme dönemi sırasında çeşitli nedenlere bağlı duraklama veya gerileme sonucu, genel davranış ve uyum bakımından yaşlarına göre sürekli yetersizlik gösteren, normal eğitim öğretim ve toplum koşullarına uymakta güçlük çeken çocuktur (1, 6, 7, 8). Bu çocuklar

ancak özel eğitimden yararlanırlar ve birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de ilk öğretim ve eğitim kanunu ile zihinsel özürlü çocukların eğitimi yasal zorunluluk haline getirilmiştir. Nitekim, bu amaçla il merkezlerinde bulunan ilkokullar bünyesinde açılan özel sınıflarda zihinsel özürlü çocuklara yardım edilmeye çalışılmaktadır. Ancak ilk özel sınıf açılmasından günümüze uzun zaman geçmesine rağmen bu sınıflarda eğitimin sayı ve kalite olarak arzulanan seviyeye geldiğini söyleyemiyoruz.

özel alt sınıflardaki eğitimin başarısında bu sınıflara devam eden çocukların özellikleri, aileleri, okul ve diğer yakın çevreleri, eğitimcileri, eğitimde kullanılan yöntemler, araç ve gereçler gibi birçok faktörün etkisi vardır, özel alt sınıfların amacı zihinsel özürlü çocukların eğitimi yani onlara uyumlu yaşama- ları için uygun davranış biçimlerinin öğretilmesi olduğuna göre bu çocukların mevcut davranış özelliklerinin bilinmesi en önemli konu olmaktadır. Bu çocukların davranış özelliklerinin bilinmesi aynı zaman-

da uygun eğitim yöntemi, araç ve gerecin seçilmesi için de gerekmektedir.

Bu çalışmada özel alt sınıflara devam eden bir grup zihinsel özürlü çocuğun bazı davranış özellikleri tesbit edilip bu özelliklerin normal çocuklarla olan farkı araştırılmıştır. Bu şekilde özel alt sınıflarda daha verimli bir eğitim için yararı olabilecek bilgilerin toplanmasına yardımcı olunacağı umulmaktadır.

YÖNTEM

Denekler

Araştırma Trabzon merkez ilçede bulunan Namık Kemal, Kanuni Süleyman ve Dumlupınar ilkokulları ile ismet Paşa ilk Öğretim okulunda zihinsel özürlü çocuklar için açılmış olan 4 özel alt sınıfa 1987-1988 öğretim yılında devam eden zihinsel özürlü çocuklar üzerinde yapıldı. Aynı okullardaki normal sınıflardan gelişigüzel seçilen ve zihinsel özürlü çocuklarda aynı cins ve yaşta olan çocuklar da kontrol grubunu oluşturdu. Toplam 87 olan zihinsel özürlü olgularımızın 49'u erkek, 38'i kızdı ve yaşları 7-15 arasındaydı. Kontrol grubumuz yaşları 7-14 arasında olan 35'i erkek, 29'u kız toplam 64 çocuktan oluşmaktaydı.

Çalışma kapsamına alınan zihinsel özürlü çocuklar Trabzon Rehberlik ve Araştırma Merkezi uzmanlanca Porteus, Goudenough, kent EGY testleri uygulanarak özel alt sınıflar için seçilen çocuklardı. Kontrol grubu için ayrılan çocuklara da Porteus, Goudenough ve Kent EGY testleri uygulanarak zekâ bölümleri saptandı. Buna göre alt sınıf öğrencilerinin IQ'ları 42-64 arasında, normal sınıflardan seçilen öğrencilerin IQ'ları ise 74-109 arasında değişmekteydi.

Bilgi Toplama Araçları

Çalışma kapsamına giren olguların davranış özellikleri Bakwin (9) Wing ve Gould (10), Rutter ve Graham (11) ile Heynes (12)'in psikotik ve geri zekâli çocukların davranış özelliklerini kaydetmek için geliştirip kullandıkları skala ve sorgulama listelerinden yararlanılarak tarafımızca hazırlanan anket formuna geçildi. Davranış bozuklukları dört başlık altında incelendi.

1) Nevrotik Bozukluklar: Bu başlık altında uyku bozuklukları (gece kabusu, uykuda konuşma, uykuda gezme, uykuda diş gıcırdatma, uykuya geçme güçlüğü, uyku bölünmesi), enürezis nokturna, tik, fobi, yemek yeme bozuklukları (bulimia, anoreksia, yemek seçme, kusma, pica, ruminasyon, hıçkık ve geğirme, obesite) incelendi.

2) Antisosyal Davranışlar: Bunun için piromani, yalan söyleme, evden ve okuldan kaçma, serserilik,

homisid eğilimi, hayvanlara eziyet, sigara içme, bencillik, kavgacılık, yıkıcı davranışlar, seksüel bozukluklar gibi özellikler arandı.

3) Psikotik Davranış özellikleri: Bunun için de delüsyonel inanç, hallüsinasyon, affekt küntlüğü, oynaklığı ya da uygunsuzluğu, sosyal izolasyon, kimlik duygusunun kaybı, depersonalizasyon, disorganize ya da katatonik davranış gibi psikotik özellikler arandı.

4) Konuşma bozuklukları için de kekemelik, bazı harfleri söyleyememe, disritmia, konuşamama gibi özellikler arandı.

Ayrıca bütün çocuklarda doğuştan gelen herhangi bir organik defekt olup olmadığı araştırıldı. Bu bölümde sadece fizik muayene ve anamnez ile herhangi kongenital hastalık ya da bedensel özür olup olmadığı arandı. Bu özelliklerin saptanması için iki Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı ile bir Pediatrisi tarafından olguların tümü tek tek muayene edildi. Ayrıca aile ve öğretmenlerle görüşüldü ve elde edilen bilgiler yukarıda açıklanan bilgi derleme formuna geçildi.

Bu şekilde derlenen ve bulgular bölümünde verilen bilgilerin istatistik analizi Chi kare testi ile yapıldı.

BULGULAR

Çalışma kapsamına alınan zihinsel özürlü ve normal çocukların davranış özellikleri araştırılarak derlenen bulgular aşağıda verilmektedir.

Tabloda görüldüğü gibi zihinsel özürlü çocukların %65.52'si nevroitik bozukluk gösteriyordu. Bu oran kontrol grubu için %34.37 idi. Aradaki fark istatistik açıdan anlamlıdır.

Tablo - I

Çalışma Kapsamına Alınan Zihinsel Özürlü ve Normal Çocukların Gösterdikleri Nevrotik Bozukluklarına Göre Dağılımı

Nevrotik Bozukluk	Zihinsel özürlü grup Sayı	%*	Kontrol grubu Sayı	%*	Toplam Sayı	%*
Yok	30	34.48	42	65.63	72	47.68
Var	57	65.52	22	34.37	79	52.32
Toplam	87	100.00	64	100.00	151	100.00

(x) Yüzdeler kolon yüzdesidir.

(x² : 14.326, P<0.01)

Tablodan anlaşılacağı gibi zihinsel özürlü çocuklar kontrol grubuna göre istatistik açıdan önemli olacak şekilde fazla antisosyal davranış gösteriyordu.

Tabloda görüldüğü gibi çalışma kapsamına alınan zihinsel özürlü çocukların %6.90'ında psikotik bozukluğa rastlanmasına rağmen kontrol grubunda

psikotik bozukluk gösteren çocuk yoktu. Ancak bu fark istatistik açıdan anlamlı değildir.

Tabloda görüldüğü gibi zihinsel özürlü çocukların %50.57'sinde, kontrol grubunun ise %4.69'unda konuşma bozukluğu vardı. Bu fark istatistik açıdan önemlidir.

Çalışma kapsamına alınan zihinsel özürlü olguların %10.34'ünde kontrol grubunun ise %3.12'sinde doğuştan olan organik bozukluk vardı. Ancak bu farkın istatistik açıdan bir anlamı yoktur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmamızda zihinsel özürlü olguların %65.52'inde, kontrol grubunun %34.37'sinde değişik nevroitik bozukluklara rastlandı. Buradaki fark istatistik olarak anlamlıydı (TABLO 1). Chess (13), Gorgiulo (14) ve Aliosmanoğlu (15) gibi birçok araştırmacı da nevroitik bozukluk oranının zihinsel özürlü çocuklarda normallere göre fazla olduğunu bildirmektedirler.

Çalışma kapsamına alınan zihinsel özürlü çocuklarda antisosyal davranış gösterme oranı da kontrol grubuna göre anlamlı şekilde fazlaydı. (TABLO 2). Zihinsel özürlü çocukların eğitiminde önemli sorunların kaynağı olan antisosyal davranış gösterme oranının Gorgiulo (14), Budd (16), Philips ve Williams (17), Szymenski (18) ve Soyster (19) gibi araştırmacılar tarafından da fazla olduğu bildirilmektedir.

Tablo - II

Çalışma Kapsamına Alınan Zihinsel Özürlü ve Normal Çocukların Gösterdikleri Nevrotik Bozukluklarına Göre Dağılımı

Anti-sosyal Davranış	Zihinsel özürlü grup Sayı	%*	Kontrol grubu Sayı	%*	Toplam Sayı	%*
Yok	40	45.98	58	90.63	98	64.90
Var	47	54.02	6	9.32	53	35.10
Toplam	87	100.00	64	100.00	151	100.00

(x) Yüzdeler kolon yüzdesidir.
(x² : 32.255, P<0.01)

Zihinsel özürlü çocukların eğitiminde psikotik bozukluklar da önemli sorunlardan biridir (4, 7). Çalışmamızda zihinsel özürlü çocukların %6.90'ında psikotik bozukluğa rastlanmıştır (TABLO 3). Bu oranın Philips ve Williams (17), Harcopos ve arkadaşları (20), Bliss (21) gibi araştırmacıların bildirdiklerinden düşük olması bizim çalışma grubumuzun özel alt sınıflardaki eğitime uyum gösterebilmeleri amacıyla seçilmiş olgularının bir kısmı idiyo ve embesil grup oluştururken bizim olgularımızın IQ'leri 42-64 arasında değişmekteydi.

Tablo - III

Çalışma Kapsamına Alınan Zihinsel özürlü ve Normal Çocukların Psikotik Bozukluk Gösterme Durumlarına Göre Dağılımı

Psikotik Bozukluk	Zihinsel özürlü grup Sayı	%*	Kontrol grubu Sayı	Toplam Sayı	%*
Yok	81	93.10	64	145	96.03
Var	6	6.90		6	3.97
Toplam	87	100.00	64	151	100.00

(x) Yüzdeler kolon yüzdesidir.
(x² : 2.047, P>0.01)

Çalışma grubumuzu teşkil eden zihinsel özürlü olguların %50.57'si değişik şekillerde konuşma bozukluğu gösteriyordu. Kontrol grubunda ise bu oran %4.49'du ve aradaki fark istatistik açıdan anlamlıydı (TABLO 4). Bu sonuç da Philips ve Williams (17), Clarke (22) ve Haming (23) gibi araştırmacıların bildirdikleri ile uyumludur.

Tablo - IV

Çalışma Kapsamına Alınan Zihinsel Özürlü ve Normal Çocukların Konuşma Bozukluğu Gösterme Durumlarına Göre Dağılımı

Konuşma Bozukluğu	Zihinsel özürlü grup Sayı	%*	Kontrol grubu Sayı	%*	Toplam Sayı	%*
Yok	43	49.43	61	95.31	104	68.87
Var	44	50.57	3	4.69	47	31.13
Toplam	87	100.00	64	100.00	151	100.00

(x) Yüzdeler kolon yüzdesidir.
(x² : 36.217, P<0.01)

Tablo - V

Çalışma Kapsamına Alınan Zihinsel özürlü ve Normal Çocukların Doğuştan Olan Organik Bozukluklarına Göre Dağılımı

Doğuştan Organik Bozukluk	Zihinsel özürlü grup Sayı	%*	Kontrol grubu Sayı	%*	Toplam Sayı	%*
Yok	78	89.66	62	96.88	140	92.72
Var	9	10.34	2	3.12	11	7.28
Toplam	87	100.00	64	100.00	151	100.00

(x) Yüzdeler kolon yüzdesidir.
(x² : 2.841, P>0.01)

sından önemli olan davranış bozuklukları oldukça yüksek oranda görülmektedir. Nevrotik bozukluklar, antisosyal davranışlar, psikotik bozukluklar, bedensel özürlü ve konuşma bozuklukları başlığı altında toplanan bu sorunları, zihinsel özürlü çocukların eğitimi ile uğraşan eğitimcilerin tek başlarına çözümlenebilmesi mümkün değildir. Eğitimci, aile, yönetici, psikolog, sosyal çalışmacı ve ruh hekimlerinin birlikte ve uyumlu yapacakları çalışmalarla ancak bu sorunlar en aza indirilebilir ve zihinsel özürlü çocukların eğitimi daha verimli olabilir. Bunun için de yukarıda sayılan zihinsel özürlü çocukların davranış özelliklerinin ortaya konması amacıyla daha geniş araştırmalar yapılmalıdır.

Zihinsel özürlü çocuklarda değişik şekillerde bedensel özürlü ve bulunması eğitimlerini olumsuz yönden etkilemektedir. İstatistik olarak kontrol grubundan anlamlı farkı olmasa bile çalışma grubumuzun %10.34'ünde değişik şekillerde organik bozukluk vardı (TABLO 5). Bu oranın Aliosmanoğlu (15), Philips ve Williams (17) bildirdikleri oranlardan düşük olması yine bizim çalışma grubumuzun özel alt sınıflar için seçilmiş çocuklar olmasından kaynaklanmaktadır. Muhtemelen bedensel özürlü belirgin olan çocuklar alt sınıflara kabul edilmemektedir.

Çalışmamızın sonuçlarından ve kaynaklardan derlenen bilgilerden anlaşılıyor ki zihinsel özürlü çocukların eğitiminde olumsuz yönden etkilenmesi açı-

KAYNAKLAR

1. Barker P: basic Child Psychiatry Fifth Edition. Blackwell Scientific Publication Oxford, 1988.
2. Corbett J: Mental retardation-psychiatric aspects. In Child Psychiatry-Modern Approaches, ed: Rutter M and Herscov L., Blackwell Scientific Publications Oxford, 1976.
3. Yörükoğlu A: Çocuk Ruh Sağlığı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Ankara, 1978.
4. Rutter M, Tizard J and Whitmore K: Education, Health and Behaviour Longman, London, 1970.
5. Öktem F: Zekâ gerilikleri, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, Yayın Sorumlusu: Öztürk O. Türkiye Sinir ve Ruh Sağlığı Demeği Yayını. Ankara, 1980.
6. Cebiroğlu R: Geç gelişen ve güç öğrenen çocuklar. Gün Matbaası. İstanbul 1976.
7. Çağlar D: Geri Zekâlı Çocuklar ve Eğitimi. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi yayınları Ankara, 1974.
8. Kolb LC, Brodie HK: Modern Clinical Psychiatry. W.B. Saunders Company. Philadelphia, 1982.
9. Bakwin H and Bakwin MR: Clinical Management of Behavior Disorders in children. W.B, Saunders Company Philadelphia, 1976.
10. Wing L and Gould J.: Journal of Autism and Childhood schizophrenia Vol: 8/1. P. 79, 1967.
11. Rutter M and Graham P. The reliability and validity of the psychiatric assessment of the child: 1 interview with the child. British Journal of psychiatry, 114:563-579, 1967.
12. Haynes S.N: Behavioral assessment. In the Clinical Psychology Handbook. Eds: M. Herscov, A.E. Kazdin and A. S. Bellack. Pergamon New York, 1983.
13. Chess S and Hassibi M: Behavior deviations in mentally retarded children. J Amer Child Psychiat 9: 282-97, 1970.
14. Gorgiulo R.M, et al: Moral Judgement in retarded and nonretarded school age children. The Journal of Psychology, 99: 23-27, 1978.
15. Aliosmanoğlu M.H: Erzurum ve Yöresinde Normal ve Gerizekâlı Çocukların Davranış özellikleri Karşılaştırılması üzerine bir araştırma. Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Kürsüsü Uzmanlık Tezi, 1980.
16. Budd K S, et al: Parameters of successful and unsuccessful interventions with parents who are mentally retarded. Men Retarded 23 (6): 269-275, 1985.
17. Philips I and Williams N: Psychopathology and Mental retardation: A study of 100 mentally retarded children. Am J Psychiatry 132 (12) 1265-69, 1975.
18. Szymenski L S: Prevention of psychosocial dysfunctioning Persons with mental retardation. Ment Retard. 25 (4): 215-21, 1987.
19. Soyster II D. et al: Relation between Parent adaptive behaviour and school ratings of student referred for evaluation as educable mentally retarded. Psychol Rep. 60 (1): 271-79, 1987.
20. Harcopos D, et al: Psychotic behaviour in children under the institutions for mentally retarded in Denmark. Journal of Autism and Childhood Schizophrenia. T. 1-9, 1978.
21. Bliss L S: The development of the interpersonal construct system in educable mentally retarded children. J Ment Defic Res. 30 (pt2): 261-66, 1986.
22. Clarke S. et al: An evaluation of the relationship between receptive speech skills and expressive singing. J Appl Behav Anal 19 (3): 231-35, 1986.
23. Haming T G, et al: Teaching social language to moderately handicapped student. J Apply Behav Anal 19 (2): 159-64, 1986.